

Трансформиращо и транзакционно преподаване и цели

Много често се сблъсквам с проблеми в даден клас по отношение на разбирането на материала или развитието на уменията, по които работим. Понякога има и липса на активно участие от страна на учениците, липса на разсъждаване и анализиране, и малко повърхностно отношение. Друг път трудностите са свързани с дисциплината. Преди подходът ми беше да променя процесуално начинът, по който преподавам – да заложа повече на активност с движение, например. Или да затегна дисциплината, пишейки повече бележки до родители. Сега си давам сметка, че това са транзакционни промени, които не засягат корена на проблема – понякога – и че има нужда да се подходи трансформационно.

Каква е разликата между трансформационния и транзакционния подход? Трансформационният подход за мен е трансформиращ спрямо участниците в процеса – учител и ученици, спрямо качеството на процеса и целите.

Какво означава трансформиращ подход спрямо участниците в процеса?

Това означава, че тяхното възприятие за тях самите и за тяхната роля се трансформира, че отношението им към процеса и към другите се трансформира. В началото на кариерата ми бях белязана от предразсъдъка, че учителят трябва да знае отговорът на всички въпроси. Но след трансформиращ разговор с друг педагог, си дадох сметка, че: първо - в свят залят от информация ролята на педагога е да ориентира учащите се, да развива критично мислене, а не да дава отговори; второ - аз не желая да съм в ролята на даващия отговори, а на провокиращия мислене извън рамката. Моя колежка в българско училище често наричаше някои от учениците ни „боклуци“, което за мен беше доста болезнено. Каквато и педагогическа техника да приложи тя, няма да има успех преди визията ѝ за учениците да се трансформира и най-вече преди да открие корените на сегашната си визия и какво я охранява.

Често, когато децата не се справят в училище, се разчита на това родителите да

ги „стегнат“ вкъщи, в частните училище се набляга и на индивидуални планове за работа с графици, цели и „как да“ (как да уча по математика, как да си разпределям времето). Макар тези подходи да имат частично и повърхностно влияние, в тези случаи често има нужда от трансформационен подход. А именно да се разбере нуждата на детето, специфичния му профил и предизвикателствата, които среща в тяхната цялост – не просто поведенчески и когнитивни, а и емоционални, социални и свързани с начина му на функциониране (ако е изявено кинестетичен тип, може стоенето в час да е болезнено за него). В тази връзка разбирането – цялостно – е ключово, както и отношението към детето. Често самият факт, че имаме определена визия за едно дете определя до голяма степен реакцията му. Както и Стивън Кови пише в книгата си „Седем навика на високоефективните хора“, квантовият принцип, че това, което наблюдаваме реагира на очакванията ни важи и за човешките взаимоотношения. Ако очакваме едно дете да е безотговорно, ако всички около него очакват това от него и вече имат формиран предразсъдък, то това ще му повлияе, макар и да не определи реакцията му.

И така, разбирането – цялостно и задълбочено - и подхранващото отношение са първите два фундамента на трансформационния подход. Звучи така просто, но в простотата се крие гениалността и простотата не е никак лесна за прилагане. Колкото и трансформационни преживявания да съм имала по отношение на виждането ми за учениците, колкото и да съм се връщала в началото, и колкото и път да съм извървяла, ежедневно преосмислям как ги виждам и каква е идеята ми за тях, като се опитвам винаги да остана отворена и да не слагам етикети. Не винаги се получава, но самото намерение за отвореност и търсене често са достатъчни.

За третата опорна точка ще спомена след малко.

Какво означава трансформиращ подход спрямо качеството на процеса?

Много често, когато учениците ни не се справят с материала, не се развиват или не се държат уважително използваме еднократни техники или правим малка промяна за един-два урока. Най-често обаче „проблемът“ е по-глобален и има нужда от фундаментална промяна. Макар малко педагози да са готови да оставят

метода си на преподаване и структурата на курса, аз съм ставала свидетел как дизайнът на курса или на урока може да промени качествено процеса и релацията на учащите се спрямо него. Трудно е, но не и невъзможно да се случи по средата на курса/ учебната година. Със сигурност обаче е възможно да се постави едно ново начало в следващата година.

Тук идва и третият фундамент на трансформацията подход – какво правим и как го правим (от позицията на цялостно разбиране на процеса и участниците в него и подхранващо отношение) – целта и пътят към нея. Често се налага да сме дръзки, да излезем от зоната си на комфорт, да направим радикална промяна. Ключово е обаче каква е целта ни, къде е северът ни. Защото и да излезем от зоната си на комфорт, и да опитаме нещо дръзко и радикално, то само по себе си не гарантира промяна и/или подобрение.

Трансформационни или транзакционни цели

Първо ще спомена, че има педагози и лидери в образованието, които нямат понятие и усещане за цел. Така че преди да се постави цел, е добре да се знае какво е цел. След това, ако имате проблем с дисциплината и целта ви е проблемното поведение да спре, това е транзакционна цел. Но ако имате проблеми с дисциплината и целта ви е възпитаните хармонични, центрирани и отговорни личности, това поставя нещата в съвсем друга перспектива.

Трансформационната цел е тази, която търси да развие личността, да развие индивида, да развие гражданина, тя е самата алхимия на образованието – да видим, повярваме, извадим и развием най-доброто от всеки един, учител и/или ученик, от себе си. Много педагози са песимисти по отношение на трансформационните цели. Защото постигането им наистина е по-трудоемко и времеемко. Това, което обаче тези педагози често пропускат е, че в дългосрочен план трансформационните цели ни дават повече време, по-малко стрес и по-добри резултати за учениците.